

חרישה בתוספת שביעית

1. מועד קטן ג' ב':

ואמר ר' שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא רבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו ובטלום אמר ליה רבי זירא לר' אבהו ואמרי לה ריש לקיש לר' יוחנן רבן גמליאל ובית דינו היכי מצו מבטלי תקנתא דב"ש וב"ה והא תנן אין ב"ד יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין אשתומם כשעה חדא אמר ליה אימור כך התנו ביניהן כל הרוצה לבטל יבוא ויבטל דידהו היא הלכה למשה מסיני היא דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן משום ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני אמר רבי יצחק כי גמירי הלכתא שלשים יום לפני ראש השנה ואתו הני תקון מפסח ומעצרת ואתנו בדידהו כל הרוצה לבטל יבוא ויבטל והני הלכתא נינהו קראי נינהו [דתנן] (דתניא) בחריש ובקציר תשבות ר' עקיבא אומר אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור אלא חריש של ערב שביעית שנכנס לשביעית וקציר של שביעית שיצא למוצאי שביעית ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהיא מצוה אלא אמר רב נחמן בר יצחק כי גמירי הלכתא למישרי ילדה קראי למיסר זקינה וכיון דהלכתא למשרי ילדה לאו ממילא זקינה אסירה אלא הלכתא לרבי ישמעאל קראי לר' עקיבא ור' יוחנן אמר רבן גמליאל ובית דינו מדאורייתא בטיל להו מאי טעמא גמר שבת שבת בראשית מה להלן היא אסורה לפניך ולאחריה מותרין אף כאן היא אסורה לפניך ולאחריה מותרין מתקיף לה רב אשי מאן דאמר הלכתא אתיא גזרה שוה עקרה הלכתא ומאן דאמר קרא אתיא גזרה שוה עקרה קרא אלא אמר רב אשי רבן גמליאל ובית דינו סברי לה כרבי ישמעאל דאמר הלכתא גמירי לה וכי גמירי הלכתא בזמן שביית המקדש קיים דומיא דניסוך המים אבל בזמן שאין בית המקדש קיים לא :

האם יש לר' יוחנן תשובה על שאלת ר' אשי? העזר בדברי ר' יוחנן בירושלמי.

2. ירושלמי שביעית פרק א' הל' א':

משנה: עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ובית הלל אומרים עד עצרת וקרובים דברי אלו להיות כדברי אלו:
גמרא: עד אימתי חורשים כו' כתיב (שמות כג) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות וכתוב בחריש ובקציר תשבות מה אגן קיימים אם לענין שבוע בראשית והלא כבר נאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ואם לענין שבתות שנים והלא כבר נאמר שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך אלא אם אינו ענין לשבת בראשית ולא לענין שבתות השנים תניהו ענין באיסור שני פרקים הראשונים בחריש ובקציר תשבות בחריש שקצירו אסור ואיזה זה זה חריש של ערב שביעית שהוא נכנס לשביעית ובקציר שחרישו אסור ואיזה זה זה קציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית וא"כ למה נאמר חורשים עד ראש השנה רבי קרוספי בשם רבי יוחנן רבן גמליאל ובית דינו התירו באיסור שני פרקים הראשונים רבי יוחנן בעי לא כן תנינן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין רבי קרוספי בשם ר' יוחנן שאם בקשו לחרוש יחרשו ויעקרו אותן מן המשנה רבי קריספא בשם ר' יוחנן שאם בקשו לחזור יחזור... רבי אחא בשם רבי יונתן בשעה שאסרו למקרא סמכו ובשעה שהתירו למקרא סמכו בשעה שאסרו למקרא סמכו בחריש ובקציר תשבות בחריש שקצירו אסור ואי זה זה חריש של ערב שביעית שהוא נכנס לשביעית ובקציר שחרישו אסור ואי זה זה קציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית ובשעה שהתירו למקרא סמכו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך מה ערב שבת בראשית את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה אף ערב שבתות שנים את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה

"שאם בקשו לחרוש יחרשו".... איך ניתן שדין הנלמד מהפסוקים יאפשר שינויו?

"בשעה שאסרו למקרא סמכו".... על איזה כח חכמים בדרישת התורה בנוי משפט זה?
העזר במקורות הבאים:

3. רמב"ם הל' ממרים פרק ב הל' א':

ב"ד גדול שדרשו באחת מן המדות כפי מה שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך.

4. השמטות הזהר (בראשית רס"א):

בא וראה עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני . שאר דיברי התורה ניקראים תורה, וכאן הלכה ... אלו עשר נטיעות שנטע הקב"ה... ויעשו פרי באותו בית סאה כדי שיבוא מזון לעולם בשביעית הזו שאין לה מזון אלא מאותה שנה שיטת שזורעים בה זרעים. וזה שכתב (הושע י) : " זרעו לכם צדקה וקצרו לפי חסד" ... ובשנה שביעית הזו לא עושים עבודה אלא אוכלים אותו לחם שניתן להם משנה שיטת, וכל העולמים בחדוה נחים , וכולם העניים והעשירים כולם שוים באותו מקום , שהרי כל התחתונים משנה שביעית ניזונים ... וצריך אדם באותו ערב שביעית לעבוד עבודת הארץ ... ותיקרא אף היא נטיעה, נטע שנטע הקב"ה , כדי שלא ימנע ממנה הטוב ההוא ...

האם לפי הזוהר חרישה בנטיעות היא היתר או מצוה?

5. שבת ע"ג:

הזורע והחורש: מכדי מכרב כרבי ברישא ליתני חורש והדר ליתני זורע תנא בארץ ישראל קאי דזרעי ברישא והדר כרבי רש"י - בא"י: קשה היא ואין יכול לכסות בלא חרישה ואשמעינן דהא נמי חרישה היא:

6. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פרק ג' הל' א':

עבודת הארץ בשנה שיטת, שלוש יום סמוך לשביעית--אסורה הלכה למשה מסיני, מפני שהוא מתקנה לשביעית; ודבר זה בזמן שבית המקדש קיים, הוא שנאסר מפי השמועה. וגזרו חכמים שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש, אלא עד העצרת; ושדה הלבן, עד הפסח. ובזמן שאין המקדש קיים, מותרין בעבודת הארץ עד ראש השנה כדין תורה.

כמי פסק הרמב"ם? מדוע לא פסק כר' יוחנן ע"פ פסיקתו בהל' ממרים?

סיכום

מה בין הבבלי לירושלמי בהבנת ההלמ"מ של עשר נטיעות?

מה בין הבבלי לירושלמי בהבנת הפסוקים שנסמכו להלכה זו?